

UPPLANDSDAG OCH DISAGILLE

Hösten 1941 företog director musices Sven E. Svensson en undersökning rörande möjligheterna att anordna en ny allmän uppländsk spelmanstävlan. Hans undersökning visade bl. a. att antalet verksamma spelmän då utgjorde omkring 90, därav 45 fiolister, 40 nyckelharpspelmän och 6 klarinettister. Intresset för en tävlan var mycket stort bland spelmännen själva — någon hela landskapet omfattande spelmanstävlan hade ju inte ägt rum sedan 1912, då en dylik tävlan ingick i programmet för Upplands nations »Upplandsting».

Det blev denna gång Disagillet, som kom att stå för värdskapet. Det beslöts att spelmansstämman skulle hållas söndagen 1 febr. 1942 och att prisutdelning skulle ske vid en aulafest samma kväll, en »upplandsafton», då allmänheten också skulle få höra några av de prisbelönade låtarna. Tre av de prisdomare, som skulle fungera under stämman, professor Sven Kjellström, director musices Sven E. Svensson och amanuensen Olof Andersson, hade välvilligt lovat att bidra till den musikaliska underhållningen på kvällen och Björlingkvartetten skulle svara för en sångavdelning. Men vi ville också gärna ha en representation av uppländsk dikt på programmet: Olof Thunman, Einar Malm och eventuellt andra skalder, som skrivit om Uppland. En försiktig förfrågan till uppländskan Märta Ekström gav ett utomordentligt resultat: hon befanns inte bara villig att läsa uppländsk lyrik, hon var helt itänd för uppgiften och nedlade under ett par veckor hela sin energi och sin entusiasm på instuderandet av programmet. Och resultatet var strålande: det blev en rad starkt personligt utformade tolkningar, som gav lika stor rättvisa åt innerliga bikter som åt färgstarka friluftsbilder eller storformade historiska dikter.

Det var inte mindre än fyra spelmän, som av prisdomarna befunnos värdiga det förnämliga Zornmärket i silver och den

Bild 1. Ivar Tallroth spelar upp för prisdomarna: fr. v. amanuens Olof Andersson, prof. Sven Kjellström och director musices Sven E. Svensson.

Bild 2. Några av spelmännen i väntan på uppspelning.

Bild 3. Från Disagillet: landshövdingenskan Marja Edén, författarinnan Marika Stiernstedt och landshövding Linnér.

fina titeln »riksspelman»: August Bohlin, Uppsala — bekant för många inte minst som vaktare på Disagården under några år — Gustaf Jernberg, Österbybruk, Johan Olsson, Uppsala och Ivar Tallroth, Uppsala — de båda sistnämnda redan välkända för Disagilletts medlemmar. Tio spelmän erhöles Zornmärket i brons och samtliga deltagare erhöles diplom. Så presenterades några av pristagarna för publiken av professor Kjellström, och gånglåtar, valser och polskor virvlade genom aulan och framkallade soliga leenden och dånande applåder. I grund och botten tyckte nog alla spelmännen att de fingo visa för litet av sin konst och voro inte ovilliga att fortsätta ett stycke av natten. Man hade ju slagit sig lös och rest till stan!

Men »Upplandsdagen» 1 febr. 1942 bjöd också på ett annat evenemang: Olof Thunmans första konstutställning. Det hör faktiskt till ovanligheterna att en känd konstnär öppnar sin första utställning några dagar innan han fyller sextiotre år —

Bild 4. Altuna hembygdsförening mottar årets belöning för skickligt arbete i hembygdsvården av gillesälderman Åkerlind.

men Olof Thunman är ju heller ingen vanlig människa! Nu hade Upplands nation förmått honom att ordna en retrospektiv utställning och studenter och studentskor hjälpte till med det dryga arbetet att få in materialet från olika landsändar, packa upp, förteckna, sova och ordna — allt under Olles välvilliga och glada överinseende. Olle själv blev faktiskt då och då »prickig i huvud» — för att använda hans egen expressiva fras — när man arbetade för att bringa ordning i detta stora material, som bara till en del fick rum på skärmarna hur man än försökte tränga ihop tavlorna.

Utställningen blev en succé — behöver det sägas? Olle själv var glad som en spelman, och han fick många och starka bevis på att hans konst i Uppland har en verkligt bred folklig förankring.

Den tredje februari, Disadagen, bänkade sig över 200 medlemmar av Disagillet på Norrlands nations sal. Där fanns som

Bild 5. Olof Thunman vid Disagillet, flankerad av riksspelmännen Ivar Tallroth och Johan Olsson.

första gången folk från alla landsändar, samtliga de tre gillevärdarna voro närvarande, och det tog en rundlig tid innan man hunnit skaka hand med alla bekanta. Manstarkast var Altuna hembygdsförening representerad. Den hade särskild anledning: gillenämnden hade beslutat ge sitt offentliga erkännande åt dess på många sätt förebildliga arbete genom att tilldela föreningen årets pris, 100 kronor. Äldermannen Gustaf Åkerlindh överlämnade summan och lyckönskade föreningen till dess vackra arbetsresultat, och föreningens vice ordförande, folkskollärare Eric Liljestränd i Fastbo, tackade för hedersbevisningen.

Kvällen blev både högtidlig och glad. Vi ha väl aldrig förr känt så starkt vad landskapets traditioner betytt som under Marika Stiernstedts vackra tal till »gillets andra skål». Detta var inte ett tal om Uppland, detta var »talet för Uppland», det verkliga och enda! Äldermannen utbragte skålen för gillet

Bild 6. Från Thunmansutställningen på Upplands nation.

och landshövding Linnér talade för konung och fosterland. Med professor Jöran Sahlgren som kunnig färdledare fingo vi följa den väg, där sveakungen red sin Eriksgata genom landskapet, och professorn visade en serie av Olof Thunmans teckningar från färdvägen.

Olle var med — behöver det sägas? — läste dikter och trivdes. Och framåt kvällen gladdde oss Calle Möller med sina på gammal uppländsk skepparhistorietradition grundade reseminnen — Calle Möller ljuger lika friskt och fräckt som de gamla skepparna i hans födelsestad. Till och med Olle såg häpen ut!

Skrivaren.